

הערות לכתובת־חשביהו*

מאת

י. בראנד

"כינים" (שורות 5, 7) מובנו: כינן בחילוף נו"ן ומ"ם. נוה תיקן את המלים "לפני שבת" (שורות 5—6): "לפני שבת" (שם, עמ' 122), ואולי צריך להיות "לפני שבת", היינו, יום ר'. "ינים" (שורה 9) = נמתי, בדומה ל"ויקצר" (שורה 4). "ויכל" (שורה 5) בגוף שלישי וכן "ויאמר" (נח' ה, ט), בדומה ל"ואומר". בשעה שקוצר זה גם, או נרדם, לקח חשביהו בן־שבי את בגדו. האיש לא הרגיש בגניבה, אבל שאר הקוצרים ראו זאת ואף היו מוכנים להעיד: "וכל אחי יענו לי" (שורה 10). נוה סבור, שחשביהו זה היה פקידו של השר והוא לקח את הבגד כעונש על התבטלות ממלאכה, ואילו העדים קובעים, שקוצר זה לא שבת ממלאכתו (שם, עמ' 123). פירוש זה כרוך בקשיים. מסתבר, שכל קוצר עבד בחלקה מיוחדת לו, שאם לא כן אין להניח, שהפעלים היו נותנים לו להתבטל על חשבונם ואף להעיד לטובתו. אם כן — אפשר היה לראות אם גמר את מלאכתו, ואם לא גמר — עליו היה לגמור אותה; על־כִּלְפַּנִּים אין כאן מקום לקנס! ואם "ינים" פירושו כמו "נמתי", הרי יש להסיק מכאן, שהדבר אירע בשעת הצהריים, כשהפעלים נחים ממלאכתם, ועל־כן אין המתלונן חושש להזכיר פרט זה לשר. לפיכך יש לתקן בשורות 10—11: "בחום היום" במקום "בחום השמש". בתקופת־המקרא ציינו את השעות 9—10 בבוקר ב"חום השמש", ושעות 12—1 — ב"חום היום". כך הבחינו חז"ל "וחם השמש" (שמ' טז, כא) — בארבע שעות (= שעה 10), כחום היום (בר' יח, א) — בשש שעות (ירושלמי, ברכות פ"ד, א, ובמקבילות). פירוש זה יוצא מגוף הכתובים "וילכו בני רמון הבארתי רכב ובענה ויבא כחם היום אל בית איש בשת והוא שוכב את משכבו הצהריים" (שמ"ב ד, ה), ואילו נחמיה ציווה לסגור את שערי ירושלים "עד חם השמש" (נח' ז, ג), כלומר, עד השעות 9—10. הוא חשש להתנפלות בלילה (שם, ו, י), שלא העזו לבצעה ביום. גם שומרי ראשו היו נוכחים בכל מקום. הקמת החומה נגמרה בכ"ה באלול (שם, ו, טו), ואילו הדלתות הותקנו בזמן מאוחר יותר (שם, ג, א). אנו נמצאים בתחילת החורף. בפרק־זמן זה יש לעתים בבוקר ערפל כבד, שבו אין איש רואה את חברו, והוא, הערפל, נמוג רק בשעות 9—10. ומכאן הפקודה לסגור את שערי העיר עד חום השמש. משמע, שמונה זה מציין את השעות 9—10 בבוקר. שאול מבטיח תשועה לאנשי יבש גלעד בחם השמש (שמ"א יא, ט), כלומר, בשעות הבוקר, אבל הוא ניצח את העמונים רק "בחם היום" (שם, יא, יא), היינו, בצהריים. הנקודות, הנראות למעלה במקום החסר, אינן קצות השי"ן, אלא, כנראה, קו, שנתפלג בהשפעות שונות, ונשארו נקודות.

* ראה: י. נוה, ידיעות, כה, תשכ"א, עמ' 119—128.